

รายงานการฝึกอบรม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อ/นามสกุล อาจารย์บงกช ทองเอี่ยม อายุ 42 ปี

ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์

ระดับการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท

1.2 ที่ทำงาน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.3 ชื่อหลักสูตร (ภาษาไทย) การฝึกอบรมด้านวิชาชีพ: การฝึกหัดครูและครูศึกษาในประเทศ
ฟินแลนด์

(ภาษาอังกฤษ) Professional Training Course: Pre-service Training and
Teacher Education in Finland

สาขาหลัก การฝึกหัดครู

สาขาย่อย หลักสูตรและการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สาขาที่เกี่ยวข้อง การวัดผลประเมินผล การบริหารการศึกษา การศึกษาพิเศษ

เพื่อ ฝึกอบรมและดูงาน

แหล่งให้ทุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศที่ไป ฟินแลนด์

ระหว่างวันที่ 7-16 พฤษภาคม พ.ศ. 2559

ภายใต้โครงการ Professional Training Course: Pre-service Training and
Teacher Education in Finland

ของหน่วยงาน สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ

ผลการจัดอันดับการศึกษาของโลกโดยหน่วยงานนานาชาติ อาทิ OECD และ PISA แสดงให้เห็นว่าประเทศสาธารณรัฐฟินแลนด์มีผลการจัดการศึกษาอยู่ในลำดับต้นๆของโลกมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 ทั้ง ๆ ที่ฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีประชากรเพียง 5 ล้านคนเศษเท่านั้น ความสำเร็จของการจัดการศึกษาย่อมมาจากระบบ

การศึกษาที่ดี และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างการปฏิรูปการศึกษารอบที่สอง การเรียนรู้จากความสำเร็จของประเทศอื่นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาและการฝึกหัดครูของไทย สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยจึงได้จัดทำโครงการฝึกอบรมร่วมกับ Finland University และนำคณาธิการศึกษาไทยไปเข้ารับการอบรมที่ University of Turku ประเทศฟินแลนด์ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาถอดบทเรียนและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการฝึกหัดครูของประเทศไทยต่อไป

ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่ได้รับจากการไปฝึกอบรม ตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเรียนรู้ระบบการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ
- 2) เพื่อพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูของคณะศึกษาศาสตร์

3.2 รายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกอบรม

ผู้รายงานขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกอบรม ดังนี้

หัวข้อการฝึกอบรม

1. Success story of the Finish Education System
2. Relationship between Education and Society
3. Student Teacher Admission in Finland
4. The National Curriculum
5. Teacher Education Curriculum
6. School visits (One Kindergarten and one Comprehensive school)

รายละเอียดการฝึกอบรม

ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์เกิดจากนโยบายทางการศึกษาของประเทศที่เน้นคุณลักษณะ 4 อย่างต่อไปนี้ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ การจัดการศึกษาทุกระดับต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ (quality) มีประสิทธิภาพ (efficiency) มีความเท่าเทียม (equity) และเป็นสากล (internationalization) การจะเข้าใจภาพรวมของความสำเร็จในการจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ 3 เรื่องด้วยกัน ได้แก่

- การกำกับและองค์กรที่กำกับดูแลการจัดการศึกษา (Governance)

- ตัวระบบการศึกษา (Educational system)
- การฝึกหัดครู (Teacher training)

การกำกับและองค์กรที่กำกับดูแลการจัดการศึกษา(Governance)

การกำกับดูแลการจัดการศึกษาในประเทศฟินแลนด์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ระดับชาติ

องค์กรที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลการจัดการศึกษาระดับชาติของประเทศฟินแลนด์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ (2-tier structure) ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม (The Ministry of Education and Culture) และคณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศฟินแลนด์ (The Finnish National Board of Education) ซึ่งแต่ละองค์กรแยกหน้าที่ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม (The Ministry of Education and Culture) มีอำนาจสูงสุดในการบริหาร การศึกษาของประเทศ โดยรับผิดชอบการจัดการศึกษาทั้งหมดในประเทศที่ใช้เงินภาษีของรัฐ (all publicly-funded education) การจัดทำกฎหมายการศึกษา (educational legislation) การตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ทางการศึกษา (educational decisions) นโยบายงบประมาณ (fiscal policy) และการอุดมศึกษา (higher education)

คณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศฟินแลนด์(The Finnish National Board of Education หรือ FNBE) เป็นองค์กรพัฒนาการศึกษาระดับชาติ รับผิดชอบการจัดการศึกษาซึ่งรวมถึงหน้าที่ต่อไปนี้

- การจัดสรรงบประมาณ
- การควบคุมปริมาณการผลิตครูในสาขาวิชาต่างๆให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ครู
- การจัดทำหลักสูตรแกน (National Core Curriculum) ในระดับต่างๆ
- การติดตามดูว่าโรงเรียนผลิตนักเรียนที่มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะ สอดคล้องกับ เป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนหรือไม่

คณะกรรมการดูแลการจัดการศึกษาในระดับต่อไปนี้

- การศึกษาปฐมวัยและการดูแลเด็กเล็ก (Early childhood education and care)
- การศึกษาก่อนประถมศึกษา (Pre-primary education)
- การศึกษาภาคบังคับ (Basic education)
- มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีพศึกษา (General and vocational upper secondary education)
- การศึกษาผู้ใหญ่และการฝึกอบรม (Adult education and training)

ระดับท้องถิ่น

การบริหารจัดการการศึกษาระดับท้องถิ่นเป็นการนำนโยบายการศึกษาระดับชาติมาลงมือปฏิบัติ โดยให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้คนในท้องถิ่น องค์กรที่รับผิดชอบคือ เทศบาล

เทศบาล (municipality) มีสถานะเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ปกครองตนเอง (local self-government) เทศบาลรับงบประมาณจำนวนหนึ่งจากรัฐบาลกลาง โดยจำนวนเงินที่แต่ละเทศบาลจะได้รับจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความสามารถในการหารายได้ของแต่ละเทศบาล ส่วนที่เหลือได้จากการเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แต่ละเทศบาลตัดสินใจเองเกี่ยวกับอัตราภาษีที่จะเรียกเก็บ มีสภาเทศบาล (municipal council) ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของท้องถิ่น มีวาระการทำงาน 4 ปี คณะกรรมการเทศบาล (municipal board) และนายกเทศมนตรี (mayor) เป็นผู้บริหารงาน เทศบาลมีหน้าที่ให้บริการพื้นฐานต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนของตนเอง รวมถึงสวัสดิการ การศึกษา และการสงเคราะห์ เทศบาลสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาตั้งแต่ การดูแลเด็กเล็ก การศึกษาปฐมวัย จนถึงระดับโพลีเทคนิค(เรียนฟรี) นักการศึกษาฟินแลนด์ยอมรับว่า คุณภาพการศึกษาที่ดีของฟินแลนด์เป็นผลมาจากการทำงานของเทศบาล

ตัวระบบการศึกษา (Educational System)

ในการกล่าวถึงระบบการศึกษา จะแยกกล่าวเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ การแบ่งระดับการศึกษา และวิธีการจัดการศึกษาของแต่ละระดับ

การแบ่งระดับการศึกษา

ประเทศฟินแลนด์แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 8 ระดับ ตามแนวทางของ *International Standard Classification of Education* (ISCED 2011) ดังนี้ (ดูแท่งริมนสุดด้านขวามือในภาพ 1 ประกอบ)

ISCED level 0 – การศึกษาปฐมวัย (Early childhood education)

ISCED level 1 – การประถมศึกษา (Primary education)

ISCED level 2 – มัธยมศึกษาตอนต้น (Lower secondary education)

ISCED level 3 – มัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper secondary education)

ISCED level 4 – การศึกษาหลังมัธยมปลายแต่ก่อนอุดมศึกษา (Post-secondary non-tertiary education)

ระดับอุดมศึกษา (Tertiary education)

ISCED level 5 – อุดมศึกษาระยะสั้น (Short-cycle tertiary education)

ISCED level 6 – ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (Bachelor’s or equivalent level)

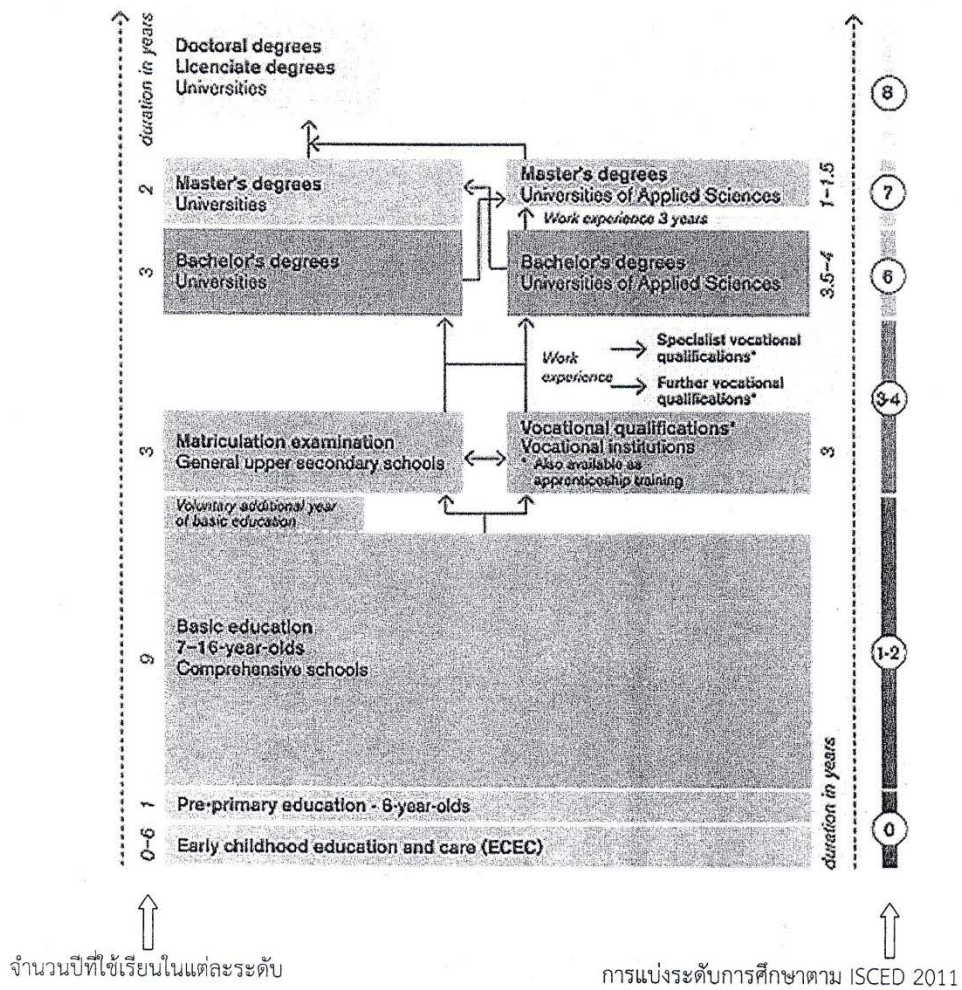
ISCED level 7 – ปริญญาโทหรือเทียบเท่า (Master’s or equivalent level)

ISCED level 8 – ปริญญาเอกหรือเทียบเท่า (Doctoral or equivalent level)

วิธีการจัดการศึกษาของแต่ละระดับ

รายละเอียดวิธีการจัดการศึกษาแต่ละระดับ มีดังนี้ (ดูภาพ 1 ประกอบ)

Education system in Finland

ภาพ 1 ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์

การศึกษาปฐมวัยและการดูแลเด็ก (Early childhood education and care หรือ ECEC)

การศึกษาปฐมวัยและการดูแลเด็ก เป็นการให้การศึกษาและการดูแลเด็กอายุ 0-6 ปี แบ่งเป็นปฐมวัยและดูแลเด็ก 5 ปี และการศึกษาก่อนประถมศึกษา(pre-primary)1 ปี และเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดโดยไม่เกี่ยวกับคณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศไทย (FNBE) เด็กก่อนวัยเรียนทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาปฐมวัยและการดูแลหากพ่อแม่ตัดสินใจที่จะเลือกใช้สิทธิ์นี้ (ถือเป็น subjective right หมายถึงเลือกจะใช้ หรือไม่ใช้สิทธิ์ก็ได้ ไม่ใช่ statutory mandate) แต่การส่งลูกไป ECEC เป็นการใช้สิทธิ์แบบร่วมจ่าย กล่าวคือจะต้องเสียค่าธรรมเนียมจำนวนหนึ่ง ซึ่งจำนวนค่าธรรมเนียมที่เสียขึ้นอยู่กับความจำเป็นของครอบครัว ได้แก่รายได้ของครอบครัวและจำนวนเด็กในครอบครัว บางครอบครัวจึงอาจได้รับการศึกษานี้ฟรี หรือเสียเพียงเล็กน้อยเท่านั้นก็ได้ แต่โดยสรุปเทศบาลสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาECEC ประมาณ ร้อยละ 86 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2015 เป็นต้นมารัฐบาลได้กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับเริ่มต้นตั้งแต่เด็กอายุ 6 ปี หรือ หนึ่งปีก่อนประถมศึกษา ทำให้การศึกษาก่อนประถมศึกษาเป็นการเรียนฟรี พ่อแม่ไม่ต้องร่วมจ่ายอีกต่อไป และให้โอนย้ายการกำกับดูแลไปอยู่ภายใต้ FNBE

เป้าหมายหลักของการศึกษาระดับนี้ คือ

- 1) การเน้นที่ความเป็นปัจเจกบุคคลของเด็ก(Focus on the child's individuality)
- 2) ความสำคัญของการเรียนรู้แบบลงมือทำ (The significance of active learning)
- 3) ความสำคัญของการดำเนินชีวิตในลักษณะเป็นสมาชิกของกลุ่ม (The importance of acting as a group member)

วิธีจัดการศึกษาใช้แนวทางบูรณาการ หรือ Integrated approach โดยบูรณาการ 3 สิ่งเข้าด้วยกัน ได้แก่

- การดูแล (Care)
- การให้การศึกษา (Education)
- การสอน (Teaching)

และเรียกรูปแบบนี้ว่า Edu-care Model โดยในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ตัวเด็กมี
- เน้นการเล่น และการมองโลกในแง่ดี
- ส่งเสริมการริเริ่มของเด็ก ๆ และพยายามทำให้การริเริ่มนี้เป็นพื้นฐานของการทำกิจกรรมทั้งปวง

การศึกษาภาคบังคับ (Basic Education)

ในปัจจุบัน (นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี 2015 เป็นต้นมา) การศึกษาภาคบังคับของประเทศฟินแลนด์ครอบคลุมระยะเวลา 10 ปี ประกอบด้วย การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (pre-primary) 1 ปี และระดับการศึกษาภาคบังคับทั้งๆ 9 ปี การศึกษาภาคบังคับหมายถึงการเรียนฟรี อุปกรณ์การเรียนฟรี อาหารที่โรงเรียนฟรี 1 มื้อ และค่าพาหนะกรณีจำเป็น โรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี มีชื่อเรียกหลากหลาย แต่หมายถึงโรงเรียนแบบเดียวกัน ได้แก่ Basic Education Schools หรือ Normal Schools หรือ Comprehensive Schools

โรงเรียนการศึกษาภาคบังคับเป็นโรงเรียนในกำกับดูแลของเทศบาล โดยรับนโยบายระดับชาติจากคณะกรรมการจัดการศึกษาแห่งประเทศฟินแลนด์ (FNBE) โรงเรียนจัดการศึกษาให้แก่เด็กอายุ 7-16 ปี ถ้าเทียบกับประเทศไทยคือตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 แต่ประเทศฟินแลนด์จะไม่แยกระดับประถม-มัธยม และเรียกชื่อรวมๆว่าเป็นโรงเรียนการศึกษาภาคบังคับ (ภาษาฟินแลนด์เรียกว่า *peruskoulu*) ที่มีโครงสร้างเดียว หรือ single structure ประกอบด้วย เกรด 1-6 (*alakoulu*) และเกรด 7-9 (*yläkoulu*) หากนักเรียนมีปัญหาไม่สามารถจบได้ตามปกติ นักเรียนจะเรียนเกรด 10 (*kymppiluokka*) ต่ออีก 1 ปี

ทุกต้นปี เทศบาลจะส่งหนังสือแจ้งเตือนการเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ (Compulsory education notice) และชื่อโรงเรียนใกล้บ้านที่จะต้องส่งลูกไปเรียนให้พ่อแม่รับทราบ

ครูที่สอนเกรด 1-6 เรียกว่า class teachers หรือครูประจำชั้น ต้องจบการศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา Education ส่วนครูที่สอนเกรด 7-9 เรียกว่า subject teachers หรือครูสอนวิชาเฉพาะ ต้องจบการศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาเฉพาะที่สอน

จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาภาคบังคับมี 2 ประการคือ

- การสนับสนุนให้นักเรียนเติบโตมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบทางศีลธรรมของสังคม (growth toward humanity and ethical responsibility toward society)
- ให้ความรู้และฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อชีวิต (knowledge and skills needed in life)

โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับระดับชาติ (National Basic Education Curriculum) แต่ครูมีเสรีภาพเต็มที่ที่จะออกแบบการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่หลักสูตรระดับชาติกำหนด

การศึกษาและการฝึกอบรมระดับมัธยมปลาย(Upper Secondary Education and Training)

การศึกษาระดับมัธยมปลายมีโครงสร้างคู่ขนาน (dual structure) กล่าวคือ เมื่อนักเรียนเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ นักเรียนมีทางเลือกสองทางคือ เรียนต่อสายสามัญ (general upper secondary education) หรือเรียนต่อสายอาชีพ (vocational upper secondary education) ซึ่งทั้งสองสายมีลักษณะ ดังนี้

- ใช้เวลาเรียน 3 ปี
- โครงสร้างหลักสูตรและแผนการเรียนมีความยืดหยุ่น (flexible) เมื่อเลือกสายใดสายหนึ่งแล้ว ไม่เป็นข้อผูกมัดว่าจะต้องเรียนสายนั้นตลอดไป อาจเปลี่ยนมาเรียนอีกสายหนึ่งก็ได้ เนื่องจากวิชาที่เรียนมีลักษณะเป็นโมดูล (modular course)
- มีสิทธิ์เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น (eligible for higher education)
- นักเรียนที่จบมัธยมปลายสายสามัญอาจเปลี่ยนใจมาเรียนระดับอุดมศึกษาสายอาชีพได้

สำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนสายสามัญ เมื่อจบหลักสูตร ต้องสอบวัดความรู้รวบยอด (Matriculation Examination) ซึ่งเป็นการสอบระดับชาติ

การอุดมศึกษา(Higher Education)

การอุดมศึกษาในประเทศฟินแลนด์มีโครงสร้างคู่ขนาน (dual structure) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัย (University) เน้นการทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการสอน
- 2) โพลีเทคนิค (Polytechnics) ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนมาเรียกเป็น มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (University of Applied Science หรือ UAS) เน้นการเรียนที่มีการลงมือปฏิบัติ

แม้มหาวิทยาลัยในประเทศฟินแลนด์จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิทางการศึกษาของอียู หรือ EQF (European Qualifications Framework for Lifelong Learning) แต่กรอบนี้เป็นเพียงกรอบกว้างๆ การอุดมศึกษาในประเทศฟินแลนด์จึงมีเสรีภาพมาก (autonomous) มหาวิทยาลัยสามารถออกแบบหลักสูตรและกำหนดวิธีการสอน ปฏิทินการศึกษาได้ตามที่เห็นสมควร

การฝึกหัดครู (Teacher Training)

อาชีพครูในประเทศฟินแลนด์เป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมมาก ผู้มาประกอบอาชีพครูอาจจะจบการฝึกหัดครูโดยตรงก็ได้ หรือมาเรียนการฝึกหัดครูเพิ่มเติมภายหลังจากจบปริญญาอื่นและประกอบอาชีพอื่นมาแล้วก็ได้ เป็นครูอยู่ระยะหนึ่ง ไปประกอบอาชีพอื่น แล้วกลับมาเป็นครูอีกก็ได้ トラบเท่าที่มีคุณวุฒิตามที่กำหนด ประเทศฟินแลนด์ไม่ได้กำหนดว่าครูต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การจบการศึกษาปริญญาโทที่ตรงกับระดับชั้น/วิชาเอกที่สมัครสอน ถือว่าปริญญาโทนั้นเป็นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูไปในตัว (A Master's Degree in the required major is the license to teach.) ในแต่ละปีสถาบันฝึกหัดครูจึงรับนักศึกษาได้เพียง ร้อยละ 10-15 ของจำนวนผู้ยื่นใบสมัครทั้งหมด ในหัวข้อนี้จะแยกพูดเกี่ยวกับการฝึกหัดครูเป็น 3 หัวข้อด้วยกัน ได้แก่

- การคัดเลือกนักศึกษา (Student Selection)
- ปริญญาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Degree, Curriculum and Instruction)
- การฝึกประสบการณ์การสอน (Teaching Practice)

การคัดเลือกนักศึกษา (Student Selection)

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะผู้ที่ตั้งใจจะเป็นครูตั้งแต่ต้น สมัครเข้ารับการศึกษาตั้งแต่จบมัธยมปลาย และเรียนการฝึกหัดครูเต็มโปรแกรม

การคัดเลือกนักศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลาใหญ่ๆ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Phase I) คัดเลือกจากใบสมัครที่ยื่นเข้ามา เช่น ในปี 2015 มีผู้ยื่นใบสมัครเรียนเป็น class teachers ที่มหาวิทยาลัยตุระกูมากกว่า 1,600 คน คณะศึกษาศาสตร์จะพิจารณาจากคะแนนการสอบความรู้รอบยอด (Matriculation Exam) คะแนนเฉลี่ยสะสมในโรงเรียน (accumulated school marks) และประสบการณ์นอกโรงเรียนอื่น ๆ หรือประสบการณ์ในการทำงานกับเด็ก(ถ้ามี) แล้วเลือกผู้สมัครไว้จำนวน 3-4 เท่าของจำนวนที่รับได้จริง จากนั้นผู้สมัครกลุ่มนี้จึงเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกระยะที่ 2

ระยะที่ 2 (Phase II) กระบวนการคัดเลือกในระยะที่ 2 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้สมัครได้รับมอบหมายให้อ่านตำราหรือเอกสารวิชาการด้านการศึกษา/การสอน (Pedagogy) จำนวนหนึ่ง เช่นที่มหาวิทยาลัยตุรกีมอบให้อ่านบทความทางวิชาการจำนวน 6 เรื่อง ให้ระยะเวลาในการอ่าน ประมาณ 1 เดือน จากนั้นจึงมาทำข้อสอบข้อเขียนเกี่ยวกับบทความที่อ่าน เพื่อดูความสามารถในการคิด หรือ thinking ability (ในปี 2015 มีผู้เข้ารับการคัดเลือกในขั้นตอนนี้ที่มหาวิทยาลัยตุรกีมากกว่า 1,600 คนและคัดเลือกผู้ได้คะแนนอันดับที่ 1-200 เข้าสู่กระบวนการคัดเลือกในขั้นต่อไป)

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 ผู้สมัครเข้ารับการสอบ Math Orientation Test ลักษณะโจทย์ข้อสอบเป็น mathematics and scientific phenomenon ในข้อเดียวกัน ใช้เวลาในการสอบ 1 ชั่วโมง

2.2 สอบ Functional Group Test ผู้สมัครถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 5 คนแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรมในสถานการณ์สมมติในโรงเรียน (observed clinical activity) โดยกลุ่มได้รับมอบหัวข้อ 3 หัวข้อ ให้ตัดสินใจเลือกเพียงหนึ่งหัวข้อ กลุ่มจะมีวิธีการร่วมกันอย่างไรที่จะตัดสินใจเลือกหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งขั้นตอนนี้ใช้เวลา 20 นาที กรรมการสอบคัดเลือกจะพิจารณาภาวะผู้นำ/ผู้ตามของผู้สมัคร การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interactions) และทักษะการสื่อสาร (communication skills) กรรมการที่มาสังเกตการณ์ทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย อาจารย์ในสาขาการฝึกหัดครูของมหาวิทยาลัย ผู้แทนจาก FNBE ครูพี่เลี้ยงจากโรงเรียนฝึกสอน ที่น่าสนใจคือ การคัดเลือกจะไม่มุ่งเน้นบุคคลที่มีลักษณะสุดขั้วในการแสดงความคิดเห็น (extremely opinionated)) จากขั้นตอนที่ 2.2 นี้ ผู้สมัครจำนวนหนึ่งจะได้รับการคัดเลือกเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกขั้นตอนที่ 3 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ผู้สมัครเข้ารับการสัมภาษณ์เพื่ออธิบายแรงจูงใจที่ทำให้อยากจะเป็นครู ผู้สมัครที่ได้รับคัดเลือกจากขั้นตอนนี้จึงสามารถเข้าเรียนในหลักสูตรฝึกหัดครูได้

ปริญญาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Degree, Curriculum and Instruction)

ปริญญาด้านการฝึกหัดครูของประเทศฟินแลนด์เป็นระบบ 2 ชั้น (2-tier degree program) ประกอบด้วยปริญญาตรี 3 ปี และปริญญาโท 2 ปี การให้น้ำหนักเนื้อหาวิชาที่เรียนใช้ระบบการโอนและการสะสมหน่วยกิตของอียู (European Credit Transfer and Accumulation System) ที่เรียกสั้นๆว่า ระบบ ECTS ซึ่งเป็นระบบที่ใช้อยู่ในประเทศอียูถึง 46 ประเทศด้วยกัน ระบบ ECTS มีหลักกว้างๆในการใช้ดังนี้

- 1 ECTS หมายถึงการทำงานระหว่าง 25-30 ชั่วโมง ซึ่งอาจประกอบด้วยกิจกรรมต่อไปนี้ การบรรยาย การปฏิบัติ การค้นคว้า การทำรายงาน แต่สัดส่วนของชั่วโมงที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชาเป็นผู้กำหนด สำหรับมหาวิทยาลัยตุรเกุ กำหนดให้ 1 ECTS เท่ากับ 27 ชั่วโมง
- 60 ECTS มีค่าเท่ากับการเรียนเต็มเวลา 1 ปีการศึกษา

ผู้เข้าเรียนหลักสูตรการฝึกหัดครูแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เรียนการฝึกหัดครูปฐมวัย (จบปริญญาตรี)

กลุ่มที่ 2 เรียนการฝึกหัดครูการศึกษาภาคบังคับ (class teachers และ subject teachers)

ต้องจบปริญญาโท

กลุ่มที่ 3 เรียนการฝึกหัดครู subject teachers สำหรับผู้ที่เรียนจบปริญญาตรีวิชาเฉพาะไป

แล้วและสนใจจะเป็นครู (ต้องจบปริญญาโท)

สำหรับกลุ่มที่ 1 และ 2 หลักสูตรจะบูรณาการวิชาชีพรู (pedagogical training) เข้าไปในหลักสูตรตั้งแต่แรกเริ่มเรียนชั้นปีที่ 1 ซึ่งแบบนี้จะเรียกว่าเป็นหลักสูตรแบบเรียนเนื้อหาวิชาและวิชาชีพรูไปพร้อมๆกัน หรือ concurrent แต่กลุ่มที่ 3 จะเรียนวิชาชีพรูเพิ่มเติมในระดับปริญญาโทภายหลังจากเรียนวิชาเอกไปแล้ว แบบนี้เรียกว่า consecutive

ตัวอย่างโครงสร้างหลักสูตรของการฝึกหัดครูการศึกษาภาคบังคับ หรือ class teachers ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ดังแสดงในตาราง 1 และตาราง 2

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตรการฝึกหัดครูการศึกษาภาคบังคับ หรือ class teachers ของมหาวิทยาลัยตุรเกุ (ปริญญาตรี)

ภาษาและการสื่อสาร(Language and communication studies)	20 ECTS
วิชาชีพรู รวมวิทยานิพนธ์ แยกเป็น วิชาชีพรูพื้นฐาน 25 หน่วย และวิชาชีพรูระดับกลาง 35 หน่วย (Studies in Education including thesis: Basic studies 25 and Intermediate studies 35)	60 ECTS
เนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนการศึกษาภาคบังคับ(Studies in subjects taught in Comprehensive Schools)	60 ECTS

วิชาโท หรือวิชาเลือก (Minor subject studies or Electives)	40 ECTS
รวม	180 ECTS

ตาราง 2 โครงสร้างหลักสูตรการฝึกหัดครูการศึกษาภาคบังคับ หรือ class teachers ของมหาวิทยาลัยตุรกุ (ปริญญาโท)

วิชาชีพครูชั้นสูง ซึ่งแยกเป็นวิชาชีพครู 45 หน่วย และวิทยานิพนธ์ 35 หน่วย (Advanced studies in Education: Teacher's pedagogical studies 45 ECTS and Thesis 35 ECTS)	80 ECTS
วิชาโท และวิชาเลือก (Minor subject studies and Electives)	40 ECTS
รวม	120 ECTS

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรฝึกหัดครูมีลักษณะการใช้การวิจัยเป็นฐาน (research-based learning) ทั้งนี้เพื่อสร้างครูที่มีความสามารถในการตัดสินใจทางการศึกษาโดยใช้หลักคิดในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ที่มีหลักฐานยืนยัน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปริมาณและสถิติเบื้องต้นตั้งแต่การเรียนในปีแรกๆ มีการบูรณาการการวิจัยในทุกวิชา และเพิ่มความรู้ในทางลึกขึ้นเรื่อย ๆ ให้ครอบคลุมการวิจัยเชิงคุณภาพและสถิติขั้นสูง

การฝึกประสบการณ์การสอน (Teaching Practice)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยตุรกุ มีโรงเรียนฝึกสอน (teacher training schools) เป็นของตนเอง 2 โรงเรียน อยู่ที่เมืองตุรกุหนึ่งโรงเรียน เมืองเรามา (Rauma) หนึ่งโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง (mentors) จะต้องได้รับการฝึกให้เทคนิคศึกษาในแนวทางที่มหาวิทยาลัยต้องการ และเน้นการนิเทศนี้เป็นส่วนหนึ่งของภาระงานด้วย มีการส่งนักศึกษาจำนวนเล็กน้อยไปฝึกที่โรงเรียนการศึกษาภาคบังคับอื่นๆบ้าง แต่จะไม่เรียกโรงเรียนเหล่านั้นว่าโรงเรียนฝึกสอน หลักการในการจัดประสบการณ์การสอนของหลักสูตรฝึกหัดครูในประเทศฟินแลนด์ ประกอบด้วย

- 1) ให้นักศึกษาได้มีโอกาสเริ่มฝึกประสบการณ์การสอนให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคยกับกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนฝึกสอน
- 2) มีการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร (เรียนทฤษฎีแล้ว ได้เห็นว่ามันปฏิบัติได้จริง หรือเป็นจริงมากน้อยเพียงใดในสถานการณ์จริง) อุดมคติของหลักสูตรคือการให้นักศึกษา

มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีทางการศึกษา ความรู้เนื้อหาวิชา และการฝึกปฏิบัติ ตลอด
ระยะเวลาการเรียน

ด้วยหลักการเบื้องต้น หลักสูตรจึงจัดให้มีการฝึกประสบการณ์ 4 ช่วงด้วยกัน แต่ละช่วงจะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่
แตกต่างกันไป ดังนี้

การฝึกครั้งที่ 1 (1st Practice) ฝึกในปีแรกของการเรียน ระยะเวลา 2 เดือนเป็นการฝึกสังเกตนักเรียน ทำความ
รู้จักนักเรียน ฝึกวางแผนการสอน ฝึกสร้างสื่อ ฝึกการทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนคนอื่น

การฝึกครั้งที่ 2 (2nd Practice) ฝึกในปีที่สามของการเรียน ระยะเวลา 2 เดือน ฝึกสอนเป็นวิชา แต่ยังไม่ใช้การ
สอนเต็มวัน

การฝึกครั้งที่ 3 (3rd Practice) ฝึกในตอนต้นของปีที่ 4 ของการเรียน ระยะเวลา 2 เดือน ฝึกสอนเป็นวิชาและ
รับผิดชอบวิชาด้วยตนเอง และสอนเต็มวัน

การฝึกครั้งที่ 4 (4th Practice) ฝึกในปีสุดท้ายของการเรียน ฝึกแบบเต็มเวลาระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยนักศึกษา
จะฝึกในโรงเรียนเดิม หรือในหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ ในประเทศหรือต่างประเทศก็ได้ ลักษณะงานที่ฝึกแบ่งเป็น
การสอน การวิจัย การทำงานบริหาร นักศึกษาเลือกฝึกงานใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 2 งาน

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ความสำเร็จของการศึกษาฟินแลนด์เป็นผลจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยสำคัญต่อไปนี้ การแยกทำเพียง
บางปัจจัย หรือปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง คงจะไม่ทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้ที่ประสงค์จะให้
จัดการศึกษาของตนประสบความสำเร็จเช่นนี้ จะต้องพิจารณาสภาพที่เป็นอยู่ของปัจจัยดังกล่าวในประเทศของตน
และดำเนินการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมตามความจำเป็น ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1. การให้ประชากรมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูง(Equal opportunity to
high-quality education) จุดมุ่งหมายหลักของนโยบายการศึกษาของฟินแลนด์คือการจัดให้เด็กทุกคนมีโอกาส
เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน ไม่ว่าเด็กนั้นจะมีเชื้อชาติดั้งเดิมอะไร อายุเท่าไร หรือพักอาศัยอยู่ที่ใด *โดย
วิธีการที่ประเทศฟินแลนด์ใช้คือ 1) การจัดทำโครงสร้างของระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่น(System of
permeable educational structure) กล่าวคือ เด็กได้เรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน ไม่ว่าเด็กนั้นจะอยู่ในเมือง หรือ
ชนบท หรือใกล้ขั้วโลกก็ตาม นอกจากนี้ เส้นทางการศึกษาของเด็กจะไม่เป็นทางตัน ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่เลือก*

เรียนมัธยมปลายสายอาชีพะหนึ่งแล้ว หากต้องการเปลี่ยนเส้นทางการศึกษาของตนมาเป็นสายสามัญเพื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัยก็สามารถทำได้ หรือผู้ที่เรียนในสาขาวิชาอื่นจนกระทั่งจบปริญญาตรีหรือปริญญาโท หากประสงค์จะเป็นครูวิชาเฉพาะ ก็สามารถสมัครเข้าเรียนโปรแกรมวิชาชีพครูเพิ่มเติมได้ 2) การบูรณาการระบบดูแลผู้เรียนเป็นรายบุคคลให้สอดคล้องกับเนื้อหาเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้ปกติในแต่ละวันและ 3) การจัดสวัสดิการทางสังคมที่ช่วยประคับประคองเด็กและครอบครัวให้เด็กได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อยที่สุด

2. หลักการที่ว่าศักยภาพของเด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้(The

potential of every individual should be maximized.) ครูดูแลนักเรียนทุกคนเสมอกันไม่มีการแยกเด็กอัจฉริยะ เด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (special needs students) ออกจากกัน แต่ครูทุกคนจะได้รับการฝึกฝนให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเด็กคนใดต้องการความช่วยเหลือในการเรียนรู้เป็นพิเศษ และสามารถให้การประคับประคองนักเรียนเบื้องต้นได้ ยกตัวอย่างเช่น ในระดับการศึกษาภาคบังคับ โรงเรียนจะแบ่งการประคับประคองเป็น 3 ระดับ จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 การประคับประคองทั่วไป (General support) นักเรียนทุกคนมีสิทธิ์ได้รับความช่วยเหลือทั่วไป ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในแต่ละวัน

ระดับที่ 2 การประคับประคองอย่างเข้มข้น (Intensified support) กรณีการประคับประคองทั่วไปไม่สามารถแก้ปัญหาให้เด็กได้ เด็กจะได้รับการประเมินอย่างรอบคอบโดยทีมสหวิชาชีพ (multi-professional team) จัดให้อยู่ในกลุ่มต้องได้รับการดูแล (welfare group) ของโรงเรียน มีการจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคคลให้แก่เด็ก (individual learning plan) เป้าหมายของการประคับประคองในระดับนี้คือการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่เป็นอยู่ลุกลาม

ระดับที่ 3 การประคับประคองเป็นพิเศษ (Special support) กรณีการประคับประคองอย่างเข้มข้นยังไม่ได้ผล โรงเรียนจะย้อนกลับไปรวบรวมข้อมูลจากครูและกลุ่มดูแล จะมีวิธีการช่วยเหลือใหม่ๆ อาจเป็นหลายวิธีในเวลาเดียวกัน และจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคคลให้แก่เด็ก

3. เน้นการเรียนรู้มากกว่าการทดสอบ(The important thing is learning, not testing.)

จุดเน้นทางการศึกษาของฟินแลนด์อยู่ที่การเรียนรู้ (learning) มากกว่าการทดสอบ (testing) จึงไม่มีการทดสอบระดับชาติในระดับการศึกษาภาคบังคับ ครูให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ การลงมือทำ และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน ครูรับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนวิชาต่างๆตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

เท่านั้น การทดสอบเพื่อวัดความรู้ระดับชาติครั้งแรกของเด็ก จะมีขึ้นเมื่อเด็กเรียนจบการศึกษามัธยมปลายสายสามัญ (general upper secondary education) เรียกว่า Matriculation Examination ซึ่งคะแนนจากการสอบนี้จะถูกนำไปใช้ประกอบการพิจารณาเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย

4. การบริหารการศึกษาใช้หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) ที่ตั้งอยู่บนความเชื่อใจ (trust) และความรับผิดชอบ (responsibility) ฟินแลนด์บริหารการศึกษาทุกระดับโดยใช้หลักการกระจายอำนาจมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้คือเทศบาล (municipality) ได้รับงบประมาณทางการศึกษาส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนน้อยจากคณะกรรมการการศึกษาแห่งประเทศไทย (FNBE) และส่วนใหญ่จากการเก็บภาษีในท้องถิ่น จากนั้นเทศบาลจัดงบให้โรงเรียนในเขตพื้นที่ของตน ทั้งหมดนี้ เป็นการจัดงบประมาณแบบให้เงินก้อน (lump sum) ให้โรงเรียนไปบริหารจัดการเอง เมื่อหน่วยงานผู้จัดการศึกษา (เช่น ศูนย์ดูแลเด็ก โรงเรียนปฐมวัย โรงเรียนการศึกษาภาคบังคับ โรงเรียนมัธยมปลายสายสามัญและสายอาชีพ รวมถึงมหาวิทยาลัย) ซึ่งรับงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง) รับงบประมาณมาแล้วต้องรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา เริ่มตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรของโรงเรียนตามแนวทางที่หลักสูตรแกนกำหนด การจัดการเรียนการสอน (practical teaching arrangements) ตลอดจนดูแลคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาทั้งหมด ดังนั้น การบริหารจัดการงบประมาณ (budget management) การจัดซื้อจัดจ้าง (acquisition) และการคัดเลือกบุคลากร (recruitment) ถือเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานจัดการศึกษาเหล่านั้นที่จะต้องดำเนินการเอง

5. ความร่วมมือสามเส้าระหว่างรัฐบาลและผู้ให้ผลผลิตของการศึกษา (Tripartite partnership) ในการกำหนดนโยบายการศึกษา รัฐบาลจะบูรณาการความร่วมมือสามเส้าอันได้แก่ ฝ่ายรัฐ (Government) ฝ่ายสหภาพการค้า (Trade Unions) และฝ่ายองค์กรนายจ้าง (Employer Organizations) ไว้ในนโยบายเสมอภาคเอกชนเหล่านี้จะร่วมหารือและมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์ของการศึกษาให้สอดคล้องกับภาวะความต้องการแรงงานของประเทศ จนถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น การรับเด็กนักเรียนเข้าทดลองทำงานในอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสนใจและความถนัดทางอาชีพของตนเอง การช่วยฝึกนักเรียนให้เป็นผู้ประกอบการฝึกหัด (apprenticeship in entrepreneurship)

6. ครูเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการศึกษามีคุณภาพ (Teachers are recognized as keys to quality in education.) แนวทางการฝึกครูในฟินแลนด์น่าสนใจมาก เพราะเป็นการฝึกแบบค่อย ๆ เพิ่มความเข้มข้น และมีการประดับประดาในระยะเวลาแรก ๆ จนกระทั่งนักศึกษาครูสามารถสอนได้ด้วยตัวเอง จะเห็นได้จากการแบ่งการฝึกประสบการณ์ออกเป็นถึง 4 ช่วง และให้เด็กนักศึกษาได้รับประสบการณ์ความเป็นครูตั้งแต่อายุชั้นปีที่ 1 การฝึกฝน

อย่างเข้มข้นและต่อเนื่องถือเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากครูฟินแลนด์มีเสรีภาพด้านอาชีพ (professionally autonomous) สูงมาก ครูจะดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ปรับหลักสูตรให้เหมาะกับนักเรียน ดูแลทุกข้อสงสัยทุกอย่างของนักเรียนร่วมกับพ่อแม่ การแข่งขันเพื่อเข้าเรียนครูเข้มข้นไม่แพ้วิชาชีพแพทย์ และทนายความ ดังนั้นครูจึงมีคุณสมบัติสูง จะเห็นได้จากการที่ครูในแต่ละระดับจะต้องมีคุณวุฒิ ดังนี้

- ครูปฐมวัยต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย
- ครูการศึกษาภาคบังคับ (เกรด 1-9) ต้องจบปริญญาโท
- ครูสอนเกรด 1-6 ต้องจบ Master's Degree in Education
- ครูสอนวิชาเฉพาะในระดับการศึกษาภาคบังคับ(เกรด 7-9) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องจบปริญญาโท ในวิชาเอกที่สอน

ในประเทศฟินแลนด์ มีคำพูดประโยคหนึ่งที่ได้ยินอยู่เสมอ ซึ่งสะท้อนคุณภาพครูและความรู้สึกของชาวฟินแลนด์ที่มีต่อวิชาชีพครู นั่นคือ *“พวกเราวางใจในตัวคุณครู” (In teacher we trust.)*

การนำประโยชน์ที่ได้รับไปใช้ในการเรียนการสอน

1. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตรการผลิตนักศึกษาครูของมหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. สามารถเป็นตัวอย่างรูปแบบการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาวิชาเอกปฐมวัย ในรายวิชา CEC4121 พฤติกรรมการสอนระดับปฐมวัย 1
3. ได้ถ่ายทอดข้อมูลและความรู้ที่ได้รับด้วยการเสวนากับคณาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์และอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เพื่อนำมาใช้และปรับปรุงการจัดการศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

.....

(ลงนาม)

(อาจารย์บงกช ทองเอี่ยม)

ผู้รายงาน

ส่วนที่ 5 ความเห็นของผู้บังคับบัญชาของเจ้าสังกัด

5.1 ความเห็นของหัวหน้าภาควิชา

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงนาม)

(อาจารย์เยาวพรรณ ทิมทอง)

หัวหน้าภาควิชา

5.2 ความเห็นของคณบดี

.....

.....

.....
.....
.....

(ลงนาม)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพย์ หาสาสน์ศรี)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์